

КРЕДИТНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Війна вплинула на платоспроможність усіх підприємств та громадян та значно погіршила їхні можливості з обслуговування боргів. Збільшення в структурі кредитних портфелів банків частки проблемної заборгованості призводить до погіршення фінансового результату та зниження рівня капіталізації банківських установ. Частка непрацюючих кредитів в загальному їх обсягу у банківському секторі, за даними НБУ, складала на 1.01.2023 року 38 % порівняно з 30 % станом на 1.01.2022 року. Обсяг непрацюючих кредитів за рік зріс на 87 млрд. грн. - до 432 млрд. грн. [3].

Значні обсяги прострочених кредитів призводять до виникнення проблем з платоспроможністю та ліквідністю, погіршення репутації, що негативно позначається на результатах діяльності банку. Крім того, банк несе додаткові витрати, пов'язані з вимогами щодо повернення кредиту, частина активів банку перебуває у формі непродуктивних [1]. Тому проведення ефективної кредитної політики й раціональної організації контролю і аналізу дозволило би не допустити витрат з управління проблемними кредитами та збитків, яких можна було запобігти.

Банківський кредитний моніторинг – це сукупність механізмів здійснення контролю упродовж всього процесу кредитування, спрямована на оптимізацію системи організації кредитної діяльності в банку. Основна мета кредитного моніторингу полягає в тому, щоб не допустити підвищення кредитного ризику понад встановлений рівень [6]. Тобто кредитний моніторинг передбачає своєчасне реагування та коригування негативної ситуації і є базою для прийняття обґрунтованих рішень з мінімізації кредитних ризиків.

Кредитний моніторинг, в першу чергу, представляє собою аналіз фінансової звітності клієнта, аналіз оборотів за рахунками та перевірку відповідності фактичних фінансових показників прогнозним даним [2]. В наслідок повномасштабного військового вторгнення в Україну, яке триває досі відбувається руйнування логістичних ланцюгів, є невизначеність з обсягами виробництва продукції, має місце ризик пошкодження або втрата виробничих активів позичальника, тому прогноз робити дуже складно.

Однак попри це, для раннього розпізнавання ознак потенційної проблемності необхідно розробляти систему раннього попередження, на основі якої регулярно визначати ступінь ризику погіршення платоспроможності позичальників та переглядати ризик-статус клієнтів. Наприклад ПАТ КБ «Приватбанк» пропонує використовувати певні «сигнали», зокрема такі [4, 5]:

зміни у процедурах обліку позичальника (переоцінка запасів, ставок амортизації тощо);

- відсутність адекватно працюючої системи формування управлінської інформації або не розкриття такої інформації;

- істотні зміни у структурі власності компанії або у керівному складі; виплата дивідендів компанією, що несе збитки; дострокове повернення кредитів, отриманих від засновників;

- надмірне зростання обороту компанії-позичальника порівняно з її фінансовою спроможністю, тобто коли суттєве розширення обсягу операцій компанії не підкріплюється збільшенням її власного оборотного капіталу - така ситуація призводить до необхідності все більших запозичень, що призводить до все більшого зростання процентних витрат і банк опиняється у ситуації, коли необхідно робити вибір між наданням додаткового фінансування компанії або спостереженням краху компанії та втрати раніше наданих коштів;

- суттєве зростання кредиторської заборгованості, або зменшення кредиторської заборгованості у поєднанні із суттєвим збільшенням банківських запозичень, зменшення обертання кредиторської заборгованості;

- зменшення грошових ресурсів, негативний оборотний капітал; надмірно великі запаси; виникнення у балансі векселів виданих на значну суму;

- погіршення левериджу (висока заборгованість по відношенню до власного капіталу);

- клієнт взаємодіє із великою кількістю банків. «Мультибанкова» компанія часто є джерелом проблем у разі труднощів, оскільки, зазвичай важко узгодити схему подальших дій між великою кількістю кредиторів;

- великі надходження з боку агенцій нерухомості та біржових маклерів, що може означати реалізацію активів;

- суттєві надходження з боку невідомих раніше фірм;

- суттєві виплати на користь інших банків;

- великі виплати на користь постачальників дорогого капітального обладнання, що може означати отримання нових позик;

- необхідно уважно слідкувати за якістю дебіторської заборгованості компанії, особливо у ситуації, коли клієнт переуступає дебіторську заборгованість; перевіряти репутацію та надійність контрагентів клієнта; слідкувати за динамікою заборгованості компанії, пов'язаних із клієнтом [4].

Таким чином, при моніторингу кредитів необхідно приділяти найбільшу увагу розпізнанню негативних тенденцій у динаміці фінансового стану позичальника ще до отримання офіційно опублікованих результатів діяльності, особливо важливим є оперативне отримання та уважний аналіз інформації. Впроваджувати сигнальні індикатори, що нададуть можливість діагностувати можливі проблемні кредити. При аналізі кредитоспроможності позичальника акцентувати увагу на високі, порівняно із середніми, значення фінансових показників, що може свідчити про «декорацію» фінансової діяльності позичальником та передбачити можливість корегування статусу кредитоспроможності експертною оцінкою кредитного менеджера.

Інформаційні джерела:

1. Дзюблюк О.В., Прийдун Л.М. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2015. 295 с.
2. Малій О.Г. Кредитоспроможність позичальника: особливості аграрної сфери. Економіка АПК, 2004. № 5. С.89-98.
3. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Положення про кредитну політику ПАТ КБ «Приватбанк» URL: <https://static.privatbank.ua/files/credit-politic-ua.pdf>.
5. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>.
6. Ставерська Т.О., Жилякова О.В. Аналіз сутності дефініції «антикризова стратегія» та її роль в процесі антикризового управління підприємством. Scientific Journal «ScienceRise», 2016. №12/1(29). С.14-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/texc_2016_12%281%29__5.
7. Рац О.М. Організаційні засади кредитного моніторингу позичальників в системі управління кредитними ризиками банку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип.5, 2014. С.117-120.